

Irena Cerar

»V naravi družbene vloge niso pomembne«

Besedilo: Katja Cingerle
Fotografije: Borut Peterlin

Velika ljubiteljica narave Irena Cerar je svoje otroštvo preživela pod vznožjem Kamniških planin, v stavbi šole, kjer je njena soba mejila na šolsko knjižnico, in na bližnji dedkovi kmetiji. Tako je vzljubila zgodbe in naravo, ki jo zdaj obdaja pod ljubljanskim Rožnikom. V mlajših letih je bila gorska stražarka in želela postati biologinja, a jo je učiteljica pregovorila, da se je odločila za Poljansko gimnazijo. »Rekla mi je, da sem talentirana za jezike, o naravi pa da bom lahko vedno pisala. To se je kasneje izkazalo za preroško,« pove Irena Cerar. Pozneje se je vpisala na študij primerjalne književnosti na Filozofski fakulteti v Ljubljani in diplomirala iz gorskih pravljič. Takrat je začela pisati za revijo *Gea*, dolga leta pa je bila urednica otroške revije *National Geographic Junior*. Ljubezen do zgodb in narave združuje v pohodniških družinskih vodnikih iz serije *Pravljичne poti*, za katere zbira ljudske zgodbe, na različnih dogodkih pa pripoveduje tudi ljudske pravljice, najraje povezane z naravo. V potopisu *Potepuški okruški* (odlomek ste lahko brali v reviji *Svet in ljudje*), ki je leta 2022 prejel nagrado krilata želva za najboljši literarni potopis, je raziskovala zamejstvo, potem pa se je za sedem tednov preselila v slovenske habitate – v gozd, jamo, ob reko, v gore, k morju ... Svoja doživetja in spoznanja je združila v knjigi *Svetišča narave (odlomek iz nje lahko preberete na str. 112–119, op. ur.)*, ki je bila na Slovenskem knjižnem sejmu izbrana za knjigo leta 2024.

Kako so nastale *Pravljичne poti*?

Ko sem pisala za revijo *Gea*, so me prosili, naj poiščem kratke ljudske pripovedi iz narave. Ker sem zelo izkustvena oseba, sem začela na terenu raziskovati kraje, povezane z zgodbami. Kasneje sem za temo diplomske naloge izbrala gorske pravljice in pripovedke in jih analizirala. Iz tega se je razvila zamisel za vodnik, ki bi zgodbe združil z izleti. V vodniku *Z otroki v gore* zakoncev Stritar so bile zgodbe samo kratki povzetki, ki jih je pripravila Dušica Kunaver. Zdelo se mi je pomembno, da obrnemo perspektivo, da zgodba ni nekaj »za zraven«, ampak središče izleta. Takšnega obrnjenega, zgodbarskega koncepta nisem videla še nikjer, niti v tujini. Tako so nastali vodniki *Pravljичne poti*.

Vodnik *Pravljичne poti Slovenije* je bil od prve izdaje leta 2004 večkrat ponatisnjen.

»Če so kakšna posebna mesta, kjer so avtorji radi posedali, pisali, ustvarjali, jih rada obiščem. Ko sem na istem kraju, kot je bil nekdo, ki ga spoštujem, se zdi, kot da bi se ga malo dotaknila in se mu približala. Ali pa recimo, ko obiščem neki kraj, kjer so snemali film, ki mi je všeč. Takrat se počutim, kot da sem se znašla v zgodbi in da sem tudi sama del nje.«

Čemu pripisujete tak uspeh? Smo Slovenci lačni zgodb, ki izvirajo iz našega okolja?

Knjiga še vedno živi, vsake toliko časa jo prenovimo, preverimo, ali podatki še držijo. To je še vedno moj najbolj prodajan slovenski vodnik. Čeprav so bile poznejše knjige po mojem mnenju še bolj dovršene, ker sem se med ustvarjanjem vodnikov veliko naučila, je ta še vedno največja uspešnica. Zakaj je tako? Ljudje imamo neprimerno raje zgodbe kot podatke, tudi odrasli, ne samo otroci, in radi jih povezujemo s konkretnimi kraji, ki so zato zanimivejši. Bolj vabljivi so tudi za otroke, saj si želijo preveriti, ali se vidijo kakšni ostanki zgodbe. Povezava med konkretnim krajem in zgodbo je neverjetno lepilo. Tudi mene zelo privlačijo kraji, ki so povezani z nekim literarnim delom ali njegovim avtorjem. Če so kakšna posebna mesta, kjer so avtorji radi posedali, pisali, ustvarjali, jih rada obiščem. Ko sem na istem kraju, kot je bil nekdo, ki ga spoštujem, se zdi, kot da bi se ga malo dotaknila in se mu približala. Ali pa recimo, ko obiščem neki kraj, kjer so snemali film, ki mi je všeč. Takrat se počutim, kot da sem se znašla v zgodbi in da sem tudi sama del nje. To je delno fenomen te knjige. Po drugi strani pa je zabavna ali poučna zgodba dodana vrednost, ki naredi naše izlete drugačne, in nas bogati. Ljudske pravljice in povedke niso samo kratkočasne zgodbe, saj prinašajo drobce izročila, ki prihaja iz davnine in nosi s sabo vedenje, česa so se naši predniki bali, kaj so si želeli, v kaj so verovali, kakšen je bil njihov duhovni svet. Zato so ljudske pripovedi nesnovna kulturna dediščina. Še sama nisem slutila, da s takšno zasnovo vodnika ljudem omogočam, da to dediščino doživijo v vsakdanjem življenju. V roke vzameš knjigo, posvetiš čas otrokom, potem pa greste skupaj na izlet. Ni treba tja, kamor gredo množice. Možnosti je veliko. A zato je treba kaj prebrati in se pozanimati. Kakovostni vodniki so pomembni, ker pokažejo kraje, ki jih drugače ne bi spoznali. Če greš, kamor so šli drugi, ne boš doživel ničesar novega. V koloni boš hodil, in če ti to ni všeč, kot ni meni, boš imel negativno izkušnjo. Če pa greš drugam, si vesel, ko spoznaš nekaj novega, kar te obogati.

Kako okolje vpliva na nastanek ljudskih zgodb?

S povedkami izvemo, kako so si ljudje razlagali svet. Recimo, videli so kraško jamo,

iz katere so se dvigovale meglice, in niso razumeli, zakaj nastanejo. Vhod v podzemlje je bil skrivnosten, neznan, pomanjkanje znanstvenih razlag pa so nadomestili z zgodbami. Pojav so si razlagali po svoje, v skladu s svojim duhovnim svetom. Zato je v povedkah ogromno bajeslovnih bitij, v katere so verjeli, na primer meglice so vile, ki v jami prebivajo in plešejo. Povedke so večinoma povezane z okoljem, v katerem so ljudje živeli, poskušali so si ga udomačiti, da ne bi bil tako tuj in nevaren, zato so stvarjem dali imena. Ko so poimenovali vsak kotiček gozda, je postal njihov.

Knjiga *Potepuški okruški* je potopis. Vas je potopisni žanr zanimal že med študijem? Kako so ga obravnavali na Filozofski fakulteti?

Na fakulteti potopisa sploh niso jemali kot resen žanr, z njim se nismo veliko ukvarjali, ker je veljal za politerarno zvrst. Zase pa sem že takrat rada brala različne potopise. Na domači knjižni polici imam od takrat še vedno potopis Toma Križnarja *O iskanju ljubezni ali z biciklom okoli sveta*. Zelo mi je bila všeč njegova divja odločitev, da gre na noro pustolovščino. Brala sem tudi dela Alme Karlin. Tako zelo sem bila navdušena, da sem celo nameravala pisati diplomsko nalogo o njej. Njeno *Samotno potovanje* me je popolnoma presunilo. Ampak takrat še ni bilo veliko prevedenih knjig, morala bi jih brati v nemščini, jaz pa v njej nisem dovolj dobra.

Kaj vam pomeni besedna zveza *svetišče narave*?

Malo me je skrbelo, da bi naslov *Svetišče narave* zvenel newagevsko. A je smiselno in poveden. Posoški staroverci so imeli točno določene kraje, kjer so čistili naravo, denimo pri potokih, starih drevesih, nekaterih drugih posebnih mestih. Sama sem besedno zvezo svetišče narave predrzno razširila kar na vso naravo, na vse habitate. Narava je vrednota sama po sebi, ne samo v smislu vira surovin, ki jih človek izkorišča, porabi, uniči in preo-

blikuje za svoje potrebe. To je prostor, poln življenja, v katerem vladajo soodvisni odnosi, vse je povezano. Zato je narava dragocena in sveta. Ljubezen do narave nas povezuje ne glede na to, kakšne politične barve smo in katerega verskega prepričanja. Želim si, da bi se o naravi pogovarjali, razmišljali, zanjo skrbeli, ker je naš edini dom. Mi nismo nad njo, ampak del nje. Zaradi podnebnega zloma je zdaj zadnji trenutek, da to dojamemo in jo začnemo ponižneje upravljati.

Habitatne pustolovščine se je lotila v Kočevskem rogu v prijateljevi gozdni koči, ki je bila brez elektrike, tekoče vode in stranišča, celo brez stekel na oknih.

Poglavje o reki Muri se v knjigi *Svetišča narave* bere kot napeta kratka zgodba. Na eni strani Mura, ki se poskuša preliti čez bregove, na drugi ljudje, ki ji hočejo to preprečiti. Kot ljubiteljica narave vidite škodo, ki jo ljudje delajo reki, ko pa se ta osvobodi, ogroža ljudi. Kako ste doživeli to dvojnost?

Če bi načrtovala, ne bi mogla zrežirati tako dramatične zgodbe. Že ko sem bila v Kočevskem rogu, so se začela huda neurja s točo, jaz pa sem bila v

koči brez vode, elektrike, signala, brez alarmov, sploh nisem vedela, da se to kuha, zato so bile nevihte kar hudo presenečenje. Takoj zatem sem šla na Muro, kjer sem mislila, da sem varna, saj sem bila bliže civilizaciji kot v Kočevskem rogu, in nisem verjela, da se lahko zgodi kar koli dramatičnega. Pa sem doživela najhujše poplave v samostojni Sloveniji. Izkušnja z Muro je bila zame zelo pretresljiva, a ne, ker bi se bala za svoje življenje, ampak ker sem prvič zares došla, da smo ljudje postavili bivališča preblizu rek kljub stoletnim izkušnjam z vodami. Tisto poletje je bilo zame huda streznitev. Reke so bile vedno prinašalke plodne zemlje. Ob Muri so imeli kmetje rodovitna polja, sekali so poplavne gozdove, imeli so velike koristi od lesa, tudi plovili so ga po rekah. Takrat sem ugotovila, da ni težava v reki, ampak v človeku. Naselil se je preblizu, recimo v ozke doline ob vodi. Ko je voda visoka, je pač v ozki soteski poplava. Želela bi si, da bi to izkušnjo upoštevali pri regulaciji rek. Ne moremo spremeniti in premakniti celih naselij, lahko pa od zdaj naprej drugače načrtujemo. Zato zelo težko razumem ljudi, ki vztrajajo na poplavnih območjih, ker mislijo, da bodo lahko s svojo jezo pomirili naravne pojave. Ne, lahko smo samo ponižni. Proti naravnim silam ne moremo nič.

Ljudje, ki živijo ob rekah ali v gorah, so v to okolje bolj adaptirani in se v njem znajo obnašati. Domačini ob Muri niso bili panični. Starejši ljudje iz vasi sploh niso hoteli zapustiti svojih domov. Ampak okolje in vremenski pojavi se spreminjajo. Neurja so zdaj pogostejša in močnejša, zato ne moremo računati na neko modrost tisočletnih izkušenj. Če bomo to podcenjevali, bomo imeli težave. Zelo me žalosti, da politiki po poplavah ne poslušajo strokovnjakov, ki že poznajo rešitve, temelječe na naravi, ampak so v ospredju gradbeni lobiji in hitre rešitve, ki se bodo ob naslednjih visokih vodah spet izkazale za napačne. Očitno nas nič ne izuči.

V Škočjanskih jamah so jamarji peljali Ireno skozi Hankejev kanal do Martelove dvorane, največje odkrite podzemne dvorane v Sloveniji in ene izmed največjih na svetu. (Foto: Borut Lozej)

Krajinski park Debeli rtič, eden od zadnjih divjih koščkov slovenske obale

Gorsko okolje v Svetiščih narave zastopajo Planina v Lazu in okoliški vršaci.

Med bivanjem v naravnih habitatih ste se povezali s strokovnjaki in domačini, potem pa ste se umaknili v samoto. Kaj vam je prineslo to dvojno izkustvo?

V bistvu je bilo obratno. Živela sem v samoti, občasno pa sem odhajala k ljudem. Zamislila sem si, da bi bilo moje sedemtedensko potovanje kombinacija samote in družinja z ljudmi, ampak ne s katerimi koli. Kot obiskovalka spoznavam okolje površno. Dokler ni stika z ljudmi, ki tam živijo in kraje zelo dobro poznajo, ali s strokovnjaki in raziskovalci, ki se s tem ukvarjajo, ne morem priti globoko pod površino ali pa bi morala tam bivati dlje časa. Zato sem se povezala z domačini, raziskovalci in strokovnjaki. Naravoslovne informacije imajo veliko večjo verodostojnost, če pridejo iz njihovih ust, kot če bi prišle iz mojih. Po drugi strani pa sem hotela pokazati, kako pomembni so odnosi, ki bogatijo. Ljudje, omenjeni v knjigi *Svetišča narave*, so postali moji prijatelji. Nisem jih izkoristila za zgodbo in potem zavrгла, ampak smo se zblížali in ostali v dobrih odnosih tudi naprej. Kaj je lahko lepšega!

Pred leti ste obiskali puščavo v Indiji. Vas še vedno zanima tudi to okolje?

Zadnje čase me vznemirjajo sipine, ker jih mi nimamo. Ves čas se spreminjajo, zato so tako osupljivo lepe. Zanima me življenje na sipinah, ker gre za posebno floro in favno. Lani sem pri Aveiru na Portugalskem obiskala naravni rezervat s čudovitimi sipinami; čisto so me obsedle. Pred kratkim pa sem bila v Litvi, na peščenem polotoku Kurska kosa (»Curonian Spit«), ki je vpisan na seznam Unescove svetovne dediščine in si ga želim prehoditi. En del polotoka je v Litvi, drugi pa v Kaliningradu v Rusiji. Pisatelj Thomas Mann si je z denarjem od Nobelove nagrade tu sezidal hišo in v njej pisal. Sanjski svet, sanjske svetlobe!

Kako zbirate zgodbe, ki jih pripovedujete oziroma pišete?

Za knjigo iščem zgodbe, ki so vezane na določene kraje, to so večinoma ljudske povedke. Za pripovedovanje pa izbiram pravljice, ki se me osebno dotaknejo, ker govorijo o nečem, kar je povezano z mojim življenjem in doživljanjem. Predniki so modrosti destilirali v simbolni jezik zgodbe. Ljudske pravljice pripovedujejo o univerzalnih rečeh in so še vedno aktualne. Npr. rezijanska pravljica o mrtvecu, ki pride po ljubico, govori o smrti, spuščanju, odhajanju in novih začetkih.

Kako dobro poznajo zgodbe iz svojega okolja otroci?

Kakor kdo. Vse je odvisno od staršev, koliko berejo otrokom, koliko so razgledani, koliko živijo s kulturo. V okviru projekta *Kamniške pravljичne poti* sem osem let enkrat na mesec vodila izlete za družine na osnovi zgodb. Ko so pogledali Kamnik skozi okno, so lahko za vsak hrib povedali zgodbo. Iz tega je nastal vodnik *Kamniške pravljичne poti*.

Za otroke je pomembno, da se jim posvetimo, jim preberemo slikanico, tako se bogatita otrokov notranji svet in besedni zaklad ter ustvarja varna navezanost s starši. To so temelji za uspehe v šoli in navsezadnje v življenju.

Tudi v turizmu se želijo približati otrokom s slikanicami. Kako gledate na takšen prikaz kraja?

Če je knjiga kakovostna, me to izredno veseli. Veliko pa je tretjerazrednih poskusov, ki me ne prepričajo. Žal mi je, da turistični delavci ne znajo poiskati prave uredniške ekipe, ki bi lahko naredila vrhunski izdelek. Ni vsaka knjiga svetinja. Folkloristi imajo precej pomislekov glede vnašanja (izmišljenih) zgodb v prostor. Prostor sam poseduje neke zgodbe, ki so nastale zaradi določenih razlogov v preteklosti. Avtor pa je odgovoren, da to razume in da svoje zgodbe v prostor vnaša z modrostjo. Ni vseeno, ali pomeša ljudske in avtorske zgodbe v nekaj, kar nima ne repa ne glave, ker otroci vse verjamejo. Pri teh slikanicah pogrešam več znanja, saj rokovanje z ljudskim in kombinacija z avtorskim zahteva poznavanje in včasih je dobro vprašati nekoga, ki zgodbe okolja bolje pozna.

Kaj pa menite o zgodbah o varovanju narave?

Zelo so dobrodošle. Je pa zelo pomembno, kako komuniciramo z otroki o okoljskih rečeh. Ko sem bila še urednica *National Geographica Junior*, smo zelo pazili, da ne strašimo s strašljivo prihodnostjo, ker se je že takrat izkazalo, da se pri senzibilnih otrocih lahko razvije okoljska tesnoba. Pomembno je, da smo tudi sami občutljivi za okoljske reči, da otrok vidi, kako starši ravnamo z odpadki, kako se obnašamo v gozdu, ali spoštujemo živali. Vzgajamo z vsem, kar smo. Za večje spremembe pa bi potrebovali tudi ambicioznejše sistemske rešitve, ki bi jih morala omogočiti politika.

Ohranili so se miti o grških in rimskih bogovih, komaj pa poznamo kakšnega slovanskega. Koliko so znana predkrščanska verovanja?

Nimamo mitologije, razvejane v velik sistem, ki bi se ohranil. Folkloristi pravijo, da imamo le drobce, ki so ostali od večjega sistema. Se pa vse več ljudi zanima za predkrščanska verovanja. O tem pišeta recimo Pavel Medvešček in Boris Čok. Nekaj je ostalo v naši kulturi. Recimo Triglav je vedno veljal za sveto goro, tudi ko ni bilo dokazov, da so jo predniki čistili kot tako. Zdaj so se ti dokazi pojavili in se raziskujejo. Fascinira me, kako se nekaj ohrani v ljudeh.

Svetišča so vedno bila na hribih, ker je tam odprtost k nebu, višji sferi, v neke druge svetove. Predstavljali so si, da bodo tam bližje bogovom. Morda so bile kje tudi energetsko posebne točke. Verjamem, da so bili naši predniki senzibilnejši in so zaznali, česar mi ne moremo. Na hribih so kurili krese, npr. za kresno noč, ker so verjeli, da bodo tako dali moč soncu. Skrbelo jih je namreč, da bo ugasnilo. Na teh svetih mestih so naredili svetišča, in ko je

prišlo krščanstvo, jih je nadomestilo s svojimi cerkvicami – zato imamo na skoraj vsakem hribu kakšno.

V osnovni šoli ste dobili nagrado na literarnem natečaju o svobodi. To ste dojemali skozi naravo. Jo še vedno tako razumete?

V tem idealističnem spisu sem opisovala občutek v gorah, kjer se počutim svobodno. Tako je še vedno. Narava je bila zame že takrat prostor, kjer sem se lahko uresničevala, kjer sem bila takšna, kot sem bila, dovolj dobra, kjer je dovolj prostora za vse, kjer ima vsak svoj glas, svoje mesto. Družbeni pritisk, kakšni naj bi bili, je zdaj vse močnejši. V naravi pa to ni pomembno. Vsi potrebujemo prostore svobode. Za nekatere je to potovanje, ker gredo iz vsakdanjega sveta ter družbenih ali družinskih okvirjev ali socialnih vlog. Majhen odmerek tega lahko da narava, kjer se spočijemo od vsakdanjega življenja. Bolj ko smo nezadovoljni doma, bolj potrebujemo pobeg, da se lahko vrnemo močnejši. To ni eskapi-

zem, ampak hrana za dušo. Zanje si je vredno vzeti čas. Odhajamo po moč in navdih, da se lahko spoprimemo z vsem, kar nas čaka. Če nimamo moči, izgorimo. Moramo poskrbeti za predah, sicer nas bo v to prisilila bolezen. Ameriška pesnica in pisateljica Mary Oliver se je zelo zgodaj začela navdihovati v naravi. Svojo travmatično izkušnjo iz primarne družine je predelala z zahajanjem v naravo, opazovala jo je, v njej iskala lepoto.

V družbi se pogosto prilagajamo, v samoti smo pristni. Kaj ste v času odmora od svojih družbenih vlog spoznali o slovenski družbi?

Sem v obdobju, ko prilagajanje ni več tako potrebno. Ko je hči postala polnoletna, sem imela občutek, da se zdaj lahko začne novo življenjsko obdobje. A nisem vedela, kakšno bo, zato sem si z umikom v naravo vzela čas, da preverim, kdo sem po 20 letih materinstva. Ali še znam spati v asketskih razmerah? Ali si še upam sama bivati v gozdu? Včasih sem bila

zelo divja, materinstvo pa me je zelo spremenilo. Na otroka sta me vezala ljubezen in odgovornost, zdaj pa čutim, da je vse to padlo z mojih ramen, zato sem lahko spet svobodna. Vstop v novo življenjsko obdobje sem hotela proslaviti z osebno pustolovščino. Šalim se, da je to renaturacija preveč udomačene divje ženske.

Nekaj pa me je presenetilo. Ko sem hodila po terenu, se mi je večkrat zgodilo, da so moški na podeželju mislili, da iščem avanture, ker hodim okrog sama. Nekajkrat sem se morala odločno zagovarjati, da sem družinska ženska, da imam partnerja in otroka in da ničesar ne iščem. Nenavadno se jim je zdelo, da ženska sama hodi okrog »brez gospodarja«. Se mora ženska znova zagovarjati, če gre sama v gostilno ali na pot? Nazadujemo!

Nekoliko vas je umirila bolezen. Kljub temu se svojim projektom in željam nočete kar odpovedati, kajne?

Na Sečoveljskih solinah se je Irena Cerar pridružila Tomažu Miheliču in drugim ornitologom, ki tod obročajo ptice na selitveni poti.

To pa ne. V naravnih okoljih sem iskala način, kako živeti osmišljeno življenje, takšno, ki je še vedno po mojem okusu, nočem opustiti vsega, kar mi prinaša veselje. Imam kronično bolečino oz. lažjo obliko fibromialgije. Če bi povedala zelo poenostavljeno, imam okvarjen sistem za doživljanje bolečine. Zdravnica mi je rekla, da bi mi napisala recept, naj se več zabavam. Hočem živeti tako, kot mi je všeč, ne tako, kot drugi želijo. Pomemben je tudi občutek, da nisem sama, da imam okrog sebe podobno misleče ljudi in da imam prostor za radost, lepoto in stvari, ki niso merljive z denarjem. Znotraj fizičnih omejitev poskušam ustvariti življenje, ki ga hočem živeti, ne da bi šla čez fizične meje, sicer se mi stanje lahko poslabša. Svoje projekte moram načrtovati tako, kot moje telo zmore. Npr. ne zmorem in ne smem nositi težkih nahrbtnikov. Moje telo zahteva veliko pozornosti; lani jeseni sem šla recimo tudi na ajurvedsko terapijo v Kerala v Indiji.

V katere pravljične koticke pa bi povabili naše bralce pozimi?

Nisem zimski človek, odkar so zime brez snega. Zimo s snegom imam rada, ampak ne v Ljubljani. Raje pobegnem na zrak in sonce. Pozimi grem pogosto hodit na Primorsko, npr. na Tinjan, Slavniki, Vremščico, ali na hrvaško Žbevnico ... Iščem kraje, kjer je manj ljudi. Ne maram gneče. Zato grem na Veliko planino samo med tednom, tudi pozimi v snegu.

Kam pa vas zdaj vodijo poti?

Marca grem na Japonsko s prevajalko Jernejo Jezernik po sledih Alme Karlin. Alma je bila namreč na Japonskem najsrečnejša. Tega ne bi rada zamudila. Verjetno me čaka kakšno krajše potovanje po Evropi. Predvsem pa se bom naslednje leto posvetila novi knjigi, zaradi katere bom raziskovala planine in doline alpskega loka. Tega se zelo veselim.

Ob izlivu reke Dragonje v morje

Gozdovi so globoko zasidrani v slovensko zavest. Irena dobro pozna z njimi povezano mitologijo.

Reko Muro je raziskovala v družbi biologin, želela pa jo je spoznati tudi »od znotraj«, zato se je po njej spustila z raftom.

Jame so ljudem že v pradednini dajale zavetje in skrivališče. Tako kot Tominčeva jama, del Škocjanskih jam, so bile tudi obredni prostor. (Foto: Borut Lozej)